

การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคมในยุคดิจิทัล: ความท้าทายและโอกาส*

STRUCTURAL CHANGES IN SOCIETY IN THE DIGITAL ERA: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES

สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์

Supattra Santirungroj

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding author E-mail: supattra.tinn@gmail.com

วันที่รับบทความ : 5 มีนาคม 2567; วันที่แก้ไขบทความ 15 เมษายน 2567; วันที่ตอบรับบทความ : 23 เมษายน 2567

Received 5 March 2024; Revised 15 April 2024; Accepted 23 April 2024

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคมในยุคดิจิทัลเกิดจากการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีผลกระทบต่อทุกมิติของชีวิตมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการจัดการทรัพยากรต่างๆ โอกาสที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนี้รวมถึงการพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ การสร้างสังคมที่เชื่อมโยงและขับเคลื่อนด้วยข้อมูล การพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการสนับสนุนความยั่งยืนผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล ในขณะเดียวกันยังมีความท้าทายที่ต้องเผชิญ เช่น ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล การคุกคามด้านความเป็นส่วนตัว ความปลอดภัยทางข้อมูล ผลกระทบต่อแรงงานและการจ้างงาน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างครอบครัวและชุมชน การรับมือกับความท้าทายเหล่านี้จำเป็นต้องใช้การวางแผนและ

Citation:

* สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์. (2567). การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคมในยุคดิจิทัล: ความท้าทายและโอกาส. วารสาร
นวัตกรรมสังคมศาสตร์, 1(2), 32-44.

Supattra Santirungroj. (2024). Structural Changes in Society in the Digital Era: Challenges and
Opportunities. Journal of Social Sciences Innovations, 1(2), 32-44.;

DOI: <https://doi.org/10.14456/jssi.2024.8>

<https://so13.tci-thaijo.org/index.php/jssi>

การพัฒนานโยบายที่เหมาะสม เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อทุกภาคส่วนของสังคม

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง, ยุคดิจิทัล, ความท้าทาย, โอกาส, สังคม

Abstract

The structural changes in society in the digital era arise from the development of digital technologies that impact all aspects of human life, including the economy, society, culture, and resource management. The opportunities emerging from these changes include the development of new innovations, the creation of a society that is interconnected and driven by data, the development of skills and lifelong learning, and the support of sustainability through digital technology. At the same time, there are challenges to address, such as digital inequality, threats to privacy and data security, impacts on labor and employment, and changes in family and community structures. Addressing these challenges requires appropriate planning and policy development to ensure that these changes occur sustainably and benefit all sectors of society.

Keyword: Structural Changes, Digital Era, Challenges, Opportunities, Society

บทนำ

การเข้าสู่ยุคดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็น เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และการศึกษา เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น อินเทอร์เน็ต ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และการเชื่อมโยงข้อมูลแบบเรียลไทม์ ได้กลายเป็นรากฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตและการพัฒนาประเทศ (Castells, 2000) การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้เร่งให้เกิดการปรับตัวทั้งในระดับบุคคลและระดับโครงสร้างขององค์กรและสังคม อย่างไรก็ตาม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีก็นำมาซึ่งความท้าทาย เช่น ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (digital divide) การละเมิดความเป็นส่วนตัว และผลกระทบต่อการทำงาน (Van Dijk, 2020; ศุภชัย ยาวะประภา, 2563)

การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในยุคดิจิทัลถือเป็นปรากฏการณ์ที่มีผลกระทบต่อทุกภาคส่วนของสังคม เช่น

1. ด้านเศรษฐกิจ

เทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนวิธีการดำเนินธุรกิจ เช่น การเกิดขึ้นของแพลตฟอร์มดิจิทัลและอีคอมเมิร์ซ ทำให้เกิดโอกาสในการสร้างรายได้ แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้ผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีต้องเผชิญกับความท้าทาย เช่น การสูญเสียงานจากการแทนที่ด้วยระบบอัตโนมัติ (Brynjolfsson & McAfee, 2014; ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2564)

2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม

วิถีชีวิตในสังคมถูกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การสื่อสารที่รวดเร็วขึ้นและการพึ่งพาแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างครอบครัวและชุมชน รวมถึงปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิตจากการใช้เทคโนโลยีที่มากเกินไป (Turkle, 2011; ศิริวรรณ รัตนวิบูลย์, 2565)

3. ด้านการศึกษาและการพัฒนาทักษะ

ยุคดิจิทัลส่งผลให้เกิดความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) และการพัฒนาทักษะใหม่ๆ เช่น ทักษะด้านดิจิทัลและการคิดเชิงวิเคราะห์ เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงาน (Schwab, 2016; กนกพร สุทธิวงศ์ชัย, 2561)

จะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลได้กลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างของสังคมในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรือวัฒนธรรม เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น อินเทอร์เน็ต ปัญญาประดิษฐ์ และระบบข้อมูลแบบเรียลไทม์ ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของผู้คนและการพัฒนาประเทศ การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่เพียงแต่สร้างความสะดวกสบายและโอกาสใหม่ ๆ แต่ยังนำมาซึ่งความท้าทายที่ซับซ้อน เช่น ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล การสูญเสียความเป็นส่วนตัว และผลกระทบต่อการจ้างงาน

ในด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนวิธีการดำเนินธุรกิจและการสร้างรายได้ การเกิดขึ้นของแพลตฟอร์มดิจิทัลและอีคอมเมิร์ซสร้างโอกาสใหม่ให้กับธุรกิจและผู้บริโภค แต่ในขณะเดียวกันก็เพิ่มความเสี่ยงสำหรับผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงหรือปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ การพัฒนาระบบอัตโนมัติยังทำให้แรงงานในหลายอุตสาหกรรมต้องเผชิญกับการถูกแทนที่

ด้านสังคมและวัฒนธรรม เทคโนโลยีได้เปลี่ยนวิถีชีวิตและพฤติกรรมของผู้คนในสังคมอย่างรวดเร็ว การสื่อสารและการเชื่อมโยงข้อมูลที่รวดเร็วทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างครอบครัวและชุมชน ในขณะเดียวกัน การใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องก็ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต เช่น ความเครียดและการเสพติดโซเชียลมีเดีย

ในด้านการศึกษาและการพัฒนาทักษะ ยุคดิจิทัลได้สร้างความจำเป็นให้กับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ เช่น ทักษะดิจิทัลและการคิดวิเคราะห์ เพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงาน

การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในยุคดิจิทัลจึงเป็นปรากฏการณ์ที่ส่งผลกระทบทั้งในด้านบวกและด้านลบ การเข้าใจถึงความสำคัญของปัญหาและเตรียมความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะช่วยให้สังคมสามารถปรับตัวและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีได้อย่างยั่งยืน

ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคม

ในโลกที่เทคโนโลยีก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคมกลายเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกมิติของชีวิตมนุษย์ ตั้งแต่การสื่อสาร การทำงาน การเรียนรู้ ไปจนถึงวิถีชีวิตประจำวัน การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่เพียงสร้างโอกาสใหม่ ๆ แต่ยังนำมาซึ่งความท้าทายที่ซับซ้อน ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในระดับโครงสร้าง

ความเชื่อมโยงของสังคมผ่านเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ตและแพลตฟอร์มดิจิทัล ได้เร่งให้เกิดการปรับตัวของทุกภาคส่วน แต่ในขณะเดียวกันก็สร้างความเหลื่อมล้ำและผลกระทบทางสังคมที่ต้องได้รับการจัดการอย่างเร่งด่วน การทำความเข้าใจถึงความหมายและแนวคิดที่เกี่ยวข้องจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้สามารถวางแผนและกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลนี้

1. คำจำกัดความของการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง

การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคมหมายถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อระบบ ความสัมพันธ์ และหน้าที่ของส่วนต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรือเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่เพียงแต่ส่งผลต่อการกระจายทรัพยากร

หรืออำนาจในสังคม แต่ยังเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิถีชีวิต ความเชื่อ และพฤติกรรมของคนในสังคม (Castells, 2000; Giddens, 1991)

2. ความเชื่อมโยงระหว่างเทคโนโลยีดิจิทัลและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในสังคม การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างผู้คนและองค์กรในระดับโลก การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลต่อรูปแบบการทำงาน การค้า และการสื่อสาร เช่น การเกิดขึ้นของเศรษฐกิจแบบแบ่งปัน (sharing economy) และการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษา นอกจากนี้ เทคโนโลยีดิจิทัลยังช่วยลดข้อจำกัดด้านระยะทางและเวลา ทำให้เกิดสังคมเครือข่าย (network society) ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว แต่ขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดปัญหา เช่น ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล และการสูญเสียความเป็นส่วนตัว (Van Dijk, 2020; Brynjolfsson & McAfee, 2014)

3. แนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิดสังคมเครือข่าย (Network Society)

Manuel Castells (2000) อธิบายว่าสังคมเครือข่ายเกิดขึ้นจากการพัฒนาของเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม การเชื่อมโยงข้อมูลผ่านเครือข่ายดิจิทัลสร้างโอกาสและความท้าทายใหม่ ๆ สำหรับการพัฒนาสังคม

3.2 แนวคิดการทำให้เป็นปัจเจก (Individualization)

Anthony Giddens (1991) ชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยีทำให้บุคคลมีอิสระในการเลือกและตัดสินใจมากขึ้นในชีวิตประจำวัน แต่ในขณะเดียวกันก็เพิ่มความรับผิดชอบส่วนบุคคลและความเปราะบางในสังคม

3.3 แนวคิดเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy)

Brynjolfsson & McAfee (2014) เน้นย้ำว่าเทคโนโลยีดิจิทัลเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตและการจ้างงาน ทำให้เกิดเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและข้อมูล

3.4 แนวคิดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide)

Van Dijk (2020) วิเคราะห์ว่าการเข้าถึงและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ไม่เท่าเทียมกันในกลุ่มประชากรทำให้เกิดความแตกต่างในโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม

กล่าวโดยสรุป การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคมหมายถึงการปรับเปลี่ยนระบบ ความสัมพันธ์ และหน้าที่ของสังคมที่เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ โดยเฉพาะเทคโนโลยีดิจิทัล

ซึ่งมีบทบาทสำคัญในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต การทำงาน และการสื่อสาร ทำให้สังคมเชื่อมโยงถึงกันในระดับโลก เกิดทั้งโอกาสและความท้าทาย เช่น การลดข้อจำกัดด้านระยะทางและเวลา แต่ก็เพิ่มปัญหาความเหลื่อมล้ำและการสูญเสียความเป็นส่วนตัว แนวคิดที่เกี่ยวข้อง เช่น สังคมเครือข่ายที่เชื่อมโยงข้อมูลอย่างไร้พรมแดน การทำให้เป็นปัจเจกที่เพิ่มอิสระให้บุคคล และเศรษฐกิจดิจิทัลที่เปลี่ยนรูปแบบการจ้างงาน ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในยุคดิจิทัลเป็นปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนและต้องการการปรับตัวในทุกระดับของสังคม

ปัจจัยขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกมิติของชีวิตมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่ระดับบุคคล แต่ขยายไปสู่ระดับโครงสร้างของเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การพัฒนาด้านเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ต ปัญญาประดิษฐ์ และแพลตฟอร์มดิจิทัล ได้สร้างโอกาสใหม่และเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของมนุษย์อย่างลึกซึ้ง

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างไร้ทิศทาง แต่มีปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญที่เป็นตัวกำหนดทิศทางของสังคมในอนาคต ตั้งแต่การพัฒนาของเทคโนโลยี การเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจ ไปจนถึงการปรับตัวของวัฒนธรรมและวิถีชีวิต การทำความเข้าใจปัจจัยเหล่านี้เป็นกุญแจสำคัญในการเตรียมความพร้อมสำหรับการเผชิญกับความท้าทายและการใช้ประโยชน์จากโอกาสในยุคดิจิทัลอย่างเต็มที่

1. การพัฒนาด้านเทคโนโลยีและการเชื่อมโยงข้อมูล

การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น อินเทอร์เน็ต 5G คลาวด์คอมพิวติ้ง และปัญญาประดิษฐ์ ได้ขยายขีดความสามารถของการสื่อสารและการประมวลผลข้อมูลอย่างมหาศาล การเชื่อมโยงข้อมูลผ่านระบบดิจิทัลช่วยให้เกิดการถ่ายโอนข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ทำให้สังคมกลายเป็น “สังคมเครือข่าย” (network society) ที่เชื่อมโยงกันทั่วโลก (Castells, 2000) นอกจากนี้ การพัฒนาอุปกรณ์ IoT (Internet of Things) ยังส่งผลให้ทุกสิ่งสามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างไร้รอยต่อ

2. การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างเศรษฐกิจ

เทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญ โดยเปลี่ยนจากเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมไปสู่เศรษฐกิจดิจิทัล (digital economy) ระบบอัตโนมัติและ AI ได้

ลดความต้องการแรงงานในบางสาขาอาชีพ แต่ในขณะเดียวกันก็สร้างงานใหม่ในด้านเทคโนโลยี และการบริหารข้อมูล การทำงานระยะไกลและเศรษฐกิจแบบกิ๊ก (gig economy) ได้กลายเป็นส่วนสำคัญของระบบเศรษฐกิจในปัจจุบัน (Brynjolfsson & McAfee, 2014; ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2564)

3. การเกิดขึ้นของแพลตฟอร์มดิจิทัลและอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค

แพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น อีคอมเมิร์ซ โซเชียลมีเดีย และแอปพลิเคชันต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างลึกซึ้ง ผู้บริโภคมีการตัดสินใจซื้อเพิ่มขึ้นผ่านข้อมูลและรีวิวออนไลน์ แพลตฟอร์มเหล่านี้ยังช่วยให้ธุรกิจสามารถเจาะกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแม่นยำผ่านการใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (big data) และอัลกอริทึม การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้ตลาดมีความเป็นโลกาภิวัตน์มากขึ้นและการแข่งขันเพิ่มสูงขึ้น (Srnicek, 2017; กนกพร สุทธิวงศ์ชัย, 2561)

4. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต

การแพร่หลายของเทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของผู้คน เช่น การใช้โซเชียลมีเดียที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการแสดงออกทางสังคม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการบริโภคสื่อและการศึกษา วัฒนธรรมดิจิทัลยังสร้างความเป็นปัจเจกและความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็นำมาซึ่งความเปราะบางทางจิตใจและปัญหาสุขภาพจิต (Turkle, 2011; ศิริวรรณ รัตนวิบูลย์, 2565)

กล่าวโดยสรุป ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีก้าวหน้ามากขึ้น การเปลี่ยนแปลงของสังคมเกิดขึ้นในหลากหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยมีปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญหลายประการที่กำหนดทิศทางการพัฒนาในอนาคต หนึ่งในปัจจัยหลักที่ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงคือการพัฒนาด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศและการเชื่อมโยงข้อมูลที่รวดเร็ว ซึ่งทำให้สังคมกลายเป็นสังคมเครือข่ายที่สามารถเชื่อมต่อกันได้ทั่วโลก การพัฒนาเหล่านี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างเศรษฐกิจ การทำงานและการผลิตถูกเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิงจากวิธีเดิม ๆ ไปสู่วิธีที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นตัวขับเคลื่อนหลัก อีกปัจจัยหนึ่งคือการเกิดขึ้นของแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคในทางที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน การซื้อขายและการติดต่อสื่อสารทำได้อย่างรวดเร็วผ่านทางออนไลน์ โดยข้อมูลและรีวิวจากผู้ใช้งานมีอิทธิพลอย่างมากในการตัดสินใจซื้อ การเกิดขึ้นของแพลตฟอร์มเหล่านี้ทำให้ตลาดมีลักษณะเป็นโลกาภิวัตน์และมีการแข่งขันที่สูงขึ้น

ความท้าทายที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง

ในขณะที่เทคโนโลยีดิจิทัลนำมาซึ่งโอกาสและการพัฒนาใหม่ ๆ แต่ก็มีผลกระทบหลายประการที่ต้องเผชิญ หนึ่งในความท้าทายสำคัญที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคมในยุคดิจิทัลคือปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเข้าถึงทรัพยากรดิจิทัลไม่เท่ากัน และผลกระทบที่ตามมาจากการที่บางกลุ่มไม่ได้รับโอกาสในการพัฒนาทักษะดิจิทัล

อีกปัญหาที่สำคัญคือการคุกคามด้านความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยทางข้อมูล ซึ่งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการดำเนินชีวิตทุกด้านทำให้ข้อมูลส่วนตัวของผู้คนตกอยู่ในความเสี่ยง การรั่วไหลของข้อมูลสามารถเกิดขึ้นได้จากการแฮ็กหรือการใช้ข้อมูลที่ไม่เป็นธรรม

ผลกระทบที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการเปลี่ยนแปลงในตลาดแรงงาน โดยเทคโนโลยีอัตโนมัติและปัญญาประดิษฐ์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการจ้างงาน บางอาชีพอาจถูกแทนที่ด้วยเครื่องจักรหรือซอฟต์แวร์ ส่งผลให้แรงงานที่มีทักษะต่ำต้องเผชิญกับความยากลำบากในการหางานใหม่

สุดท้าย ความเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างครอบครัวและชุมชนก็เป็นความท้าทายที่ไม่อาจมองข้าม เทคโนโลยีดิจิทัลส่งผลให้วิถีชีวิตของครอบครัวและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกครอบครัวเปลี่ยนไป ครอบครัวที่เคยมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ก็อาจเกิดการแยกตัวหรือขาดการสื่อสารที่มีคุณภาพ เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีแทนการพบปะพูดคุยกัน

1. ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล

การเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัลทำให้บางกลุ่มในสังคมไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีหรือข้อมูลได้เท่าเทียมกัน ปัญหานี้เรียกว่า "ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล" ซึ่งเกิดจากการขาดแคลนทรัพยากรในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตหรืออุปกรณ์ดิจิทัล โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทและกลุ่มคนที่มีฐานะต่ำ ความเหลื่อมล้ำนี้ส่งผลให้เกิดการแบ่งแยกทางสังคมและเศรษฐกิจที่ชัดเจน (DiMaggio & Hargittai, 2001)

2. การคุกคามด้านความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยทางข้อมูล

เมื่อทุกอย่างในชีวิตมนุษย์เชื่อมโยงกับโลกดิจิทัล ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้คนกลายเป็นสินค้าที่มีมูลค่า การรั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคลหรือการโจมตีทางไซเบอร์เป็นภัยคุกคามที่มี

ผลกระทบทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร (Zwick, 2011) การละเมิดความเป็นส่วนตัวสามารถส่งผลให้เกิดปัญหาด้านความปลอดภัยและการแอบอ้างข้อมูลส่วนบุคคล

3. ผลกระทบต่อแรงงานและการจ้างงาน

การพัฒนาเทคโนโลยีอัตโนมัติและปัญญาประดิษฐ์ทำให้หลายอาชีพตกอยู่ในความเสี่ยงที่จะถูกแทนที่ด้วยเครื่องจักรและโปรแกรมคอมพิวเตอร์ งานบางประเภท เช่น งานในโรงงานหรือการบริการลูกค้าแบบมาตรฐานอาจถูกหุ่นยนต์หรือระบบ AI เข้ามาแทนที่ (Frey & Osborne, 2017) แม้ว่าจะมีการสร้างงานใหม่ในด้านเทคโนโลยี แต่แรงงานที่มีทักษะต่ำหรือผู้ที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีก็อาจประสบกับปัญหาการว่างงาน

4. ความเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างครอบครัวและชุมชน

เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของสมาชิกในครอบครัว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีการใช้ชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สมาชิกในครอบครัวอาจใช้เวลาอยู่กับอุปกรณ์ดิจิทัลมากกว่าการพูดคุยหรือทำกิจกรรมร่วมกัน ส่งผลให้การสื่อสารภายในครอบครัวลดลงและเกิดการแยกตัวกันในระดับชุมชน (Turkle, 2011) การเชื่อมโยงระหว่างคนในชุมชนและความร่วมมือกันในการแก้ปัญหาท้องถิ่นก็ได้รับผลกระทบจากการใช้เทคโนโลยีที่ทำให้คนในชุมชนห่างไกลจากกัน

การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้นำมาซึ่งโอกาสและความท้าทายที่สำคัญหลายประการ ซึ่งเป็นสิ่งที่เราต้องให้ความสำคัญในการรับมือ โดยเฉพาะในด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ หนึ่งในความท้าทายหลักคือ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ซึ่งเกิดจากการที่บางกลุ่มในสังคมไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีและข้อมูลได้อย่างเท่าเทียมกัน ปัญหานี้ทำให้เกิดความแตกต่างทางสังคมและเศรษฐกิจที่ชัดเจน ระหว่างกลุ่มที่สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้และกลุ่มที่ยังคงตกอยู่ในความยากจนทางเทคโนโลยี

นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามด้านความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยทางข้อมูล ซึ่งการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในทุกด้านของชีวิตประจำวันทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลตกอยู่ในความเสี่ยง การแฮ็กข้อมูลและการละเมิดความเป็นส่วนตัวกลายเป็นภัยที่มีผลกระทบทั้งในระดับบุคคลและองค์กร

อีกประการที่มีความท้าทายคือ ผลกระทบต่อแรงงานและการจ้างงาน ด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีอัตโนมัติและปัญญาประดิษฐ์ อาชีพหลายด้านกำลังถูกแทนที่ด้วยเครื่องจักรและโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ส่งผลให้แรงงานที่มีทักษะต่ำต้องเผชิญกับปัญหาการว่างงานหรือการหางานใหม่ที่ต้องการทักษะดิจิทัล

สุดท้าย ความเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างครอบครัวและชุมชน ทำให้วิถีชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกครอบครัวและคนในชุมชนเปลี่ยนไปอย่างมาก การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในทุกกิจกรรมอาจทำให้สมาชิกในครอบครัวมีเวลาน้อยลงในการทำกิจกรรมร่วมกัน หรือเกิดการแยกตัวระหว่างคนในชุมชน ซึ่งส่งผลให้การเชื่อมโยงและการร่วมมือกันลดน้อยลง

การรับมือกับความท้าทายเหล่านี้จำเป็นต้องใช้การวางแผนและการพัฒนานโยบายที่เหมาะสม เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลสามารถเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อทุกคนในสังคม

โอกาสจากการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล

การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลไม่ได้เป็นเพียงแค่ความท้าทายเท่านั้น แต่ยังนำมาซึ่งโอกาสใหม่ ๆ ที่สามารถช่วยพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน เทคโนโลยีดิจิทัลที่กำลังเติบโตอย่างรวดเร็วสร้างขอบเขตใหม่ในหลาย ๆ ด้าน ทั้งการพัฒนานวัตกรรม การสร้างสังคมที่เชื่อมโยงผ่านข้อมูล การพัฒนาทักษะของประชาชน และการสนับสนุนความยั่งยืนผ่านเทคโนโลยีเหล่านี้

1. การพัฒนานวัตกรรมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

การพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยีเป็นหนึ่งในโอกาสที่สำคัญจากการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีเช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) กำลังเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินธุรกิจและการให้บริการ เทคโนโลยีเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เท่านั้น แต่ยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและการบริการอีกด้วย (Brynjolfsson & McAfee, 2014)

2. การสร้างสังคมที่เชื่อมโยงและขับเคลื่อนด้วยข้อมูล

การที่เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถเชื่อมโยงข้อมูลทั่วโลกได้อย่างรวดเร็ว เป็นอีกหนึ่งโอกาสในการสร้างสังคมที่มีการเข้าถึงข้อมูลที่โปร่งใสและสามารถใช้งานได้ในทุกภาคส่วน การใช้ข้อมูลในการตัดสินใจจะช่วยให้สามารถพัฒนานโยบายสาธารณะที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งในด้านการศึกษา สาธารณสุข และการจัดการทรัพยากร (Zook et al., 2017)

3. โอกาสในการพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ในยุคดิจิทัล การพัฒนาทักษะใหม่ ๆ เป็นสิ่งที่สำคัญ การเรียนรู้ผ่านออนไลน์และการเข้าถึงคอร์สเรียนดิจิทัลได้กลายเป็นโอกาสสำคัญสำหรับประชาชนทุกคนในการพัฒนา

ตนเอง การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นแนวทางที่จำเป็นสำหรับการปรับตัวในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะทักษะในด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (Schmidt & Möller, 2019)

4. การสนับสนุนความยั่งยืนผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล

เทคโนโลยีดิจิทัลยังมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนความยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นในด้านสิ่งแวดล้อมหรือการพัฒนาเศรษฐกิจ การใช้เทคโนโลยีในการติดตามและวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งทรัพยากรธรรมชาติช่วยให้สามารถจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการผลิตและการดำเนินงานสามารถช่วยให้ธุรกิจทำงานได้อย่างยั่งยืนมากยิ่งขึ้น (Elkington, 2018)

กล่าวโดยสรุป การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลนำมาซึ่งโอกาสใหม่ ๆ ที่สามารถช่วยเสริมสร้างการพัฒนาในหลายมิติ โดยการพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยี การสร้างสังคมที่เชื่อมโยงผ่านข้อมูล การพัฒนาทักษะของบุคคล และการสนับสนุนความยั่งยืน เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในทุกระดับของสังคม ทำให้เรามีโอกาสในการปรับตัวและเติบโตในโลกที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

สรุป

การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคมในยุคดิจิทัลมีทั้งโอกาสและความท้าทายที่สำคัญ ซึ่งต้องการการปรับตัวและการเตรียมความพร้อมจากทั้งภาครัฐและประชาชน เพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติของชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความท้าทายที่เกิดขึ้นมีหลายด้าน หนึ่งในปัญหาที่เด่นชัดคือ ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ซึ่งทำให้บางกลุ่มในสังคมไม่ได้รับโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีและข้อมูลอย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ยังมีปัญหาการ คุกคามด้านความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยทางข้อมูล ที่เกิดขึ้นจากการที่ข้อมูลส่วนบุคคลถูกเก็บรวบรวมและใช้งานในลักษณะที่อาจทำให้เกิดการละเมิดความเป็นส่วนตัวได้ การเปลี่ยนแปลงใน แรงงานและการจ้างงาน ก็เป็นอีกความท้าทายที่สำคัญ เนื่องจากเทคโนโลยีอัตโนมัติและปัญญาประดิษฐ์กำลังแทนที่งานบางประเภท ทำให้แรงงานที่ขาดทักษะดิจิทัลต้องเผชิญกับการหางานใหม่ที่ยากขึ้น

อีกปัญหาหนึ่งคือ ความเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างครอบครัวและชุมชน เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันทำให้การสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวและคนในชุมชนลดลง การแยกตัวจากกันมากขึ้นทำให้เกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในระดับต่าง ๆ ของสังคม

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลก็สร้าง โอกาสใหม่ ๆ ที่สำคัญในหลายด้าน โดยเฉพาะในเรื่องของการ พัฒนานวัตกรรมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ๆ รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพในหลายธุรกิจ เทคโนโลยีดิจิทัลยังช่วยสร้าง สังคมที่เชื่อมโยงและขับเคลื่อนด้วยข้อมูล ทำให้ข้อมูลสามารถถูกนำมาใช้ในการตัดสินใจและพัฒนานโยบายที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นโอกาสในการพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องจากการเรียนรู้ออนไลน์และการพัฒนาทักษะดิจิทัลกลายเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนปรับตัวและเติบโตในยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทมากขึ้น

สุดท้าย การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลยังสามารถสนับสนุนความยั่งยืน ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ เทคโนโลยีช่วยให้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและกระบวนการผลิตสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากขึ้น

โดยรวมแล้ว การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลทั้งมีทั้งโอกาสและความท้าทายที่ต้องเผชิญ การเตรียมความพร้อมและการปรับตัวในทุกด้านเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้สามารถเป็นแรงขับเคลื่อนที่ช่วยพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร สุทธิวงศ์ชัย. (2561). การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัล. *วารสารการตลาดดิจิทัล*, 12(2), 45-60.
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2564). *เศรษฐกิจดิจิทัลกับอนาคตของแรงงาน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ รัตนวิบูลย์. (2565). ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลในสังคมไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 29(1), 45-60.
- ศุภชัย ยาวะประภา. (2563). ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลในสังคมไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 26(1), 1-20.
- Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). *The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies*. New York: W.W. Norton & Company.

- Castells, M. (2000). *The Rise of the Network Society*. 2nd ed. Oxford: Blackwell Publishers.
- DiMaggio, P., & Hargittai, E. (2001). From the 'Digital Divide' to 'Digital Inequality': Studying Internet Use as Penetration Increases. *Princeton University*.
- Elkington, J. (2018). *The Triple Bottom Line: Does It All Add Up?*. Routledge.
- Frey, C. B., & Osborne, M. A. (2017). The future of employment: How susceptible are jobs to computerization? *Technological Forecasting and Social Change*, 114, 254-280.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.
- Schmidt, M., & Møller, L. (2019). Digital transformation and the future of learning. *International Journal of Educational Management*, 33(5), 976-987.
- Schwab, K. (2016). *The Fourth Industrial Revolution*. Geneva: World Economic Forum.
- Srnicek, N. (2017). *Platform Capitalism*. Cambridge: Polity Press.
- Turkle, S. (2011). *Alone Together: Why We Expect More from Technology and Less from Each Other*. New York: Basic Books.
- Van Dijk, J. (2020). *The Digital Divide*. Cambridge: Polity Press.
- Zook, M., et al. (2017). *The Geography of the Internet: How Connectivity Shapes Our World*. Oxford University Press.
- Zwick, D. (2011). The ethical implications of digital privacy. *Journal of Business Ethics*, 104(4), 573-584.